

De verzoening

Kerst is een tijd van verzoening. De Gelderlander brengt mensen met uiteenlopende standpunten aan tafel. Tijd voor een goed gesprek mét elkaar in plaats van over elkaar.

Fel debat over pesticiden in Betuwe levert toch wat op

Ze zijn allebei opgegroeid op het platteland, maar kozen daarna heel verschillende wegen. Geert Gommers is onderzoeker en vond veel resten van pesticiden in Betuwse slaapkamers. 'Broddelwerk', vindt Jan Peeters, die fruittelers adviseert. Op uitnodiging van *De Gelderlander* gaan ze met elkaar in gesprek.

NIEK OPTEN

De Vlaamse plattelandsbewoner Geert Gommers was 'verbijsterd' toen hij onlangs de resultaten zag van het onderzoek dat hij had opgezet. Vijftien mensen uit Buren, in het hart van fruitregio Betuwe, hadden het stof onder hun bed laten analyseren. En dat bleek niet pluis. Er werden maar liefst in totaal 77 soorten pesticiden – bestrijdingsmiddelen en andere schadelijke stoffen – in het stof gevonden. Gemiddeld 23 per slaapkamer.

„Dat verwacht niemand, denk ik, want je slaapkamer is een nette, zuivere ruimte”, zegt de onderzoeker die werkt voor de van oorsprong Belgische milieuorganisatie Velt.

En die gevonden stoffen kunnen allemaal slecht zijn voor je gezondheid. „Je wordt er niet acuut ziek van. Maar je slaapt daar elke nacht, jaar na jaar. En over zo'n langdurige blootstelling maken wetenschappers zich wel zorgen. Bijvoorbeeld in verband met ziekten als parkinson en ALS.”

Boerenzoon Jan Peeters was ook verbijsterd, maar op een andere manier. Hij adviseert met Fruitconsult honderden fruittelers in binnen- en buitenland over het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Hij stuurde een boze mail naar *De Gelderlander* die over het onderzoek van Gommers een artikel had geschreven.

U noemde het onderzoek 'broddelwerk'. Waarom?

Peeters: „Ik vind het onderzoek tendentieus. Er staan best veel middelen in het rapport waarvan maar een heel erg klein beetje is gevonden. En dan niet in voedsel, maar in huisstof. Dat eet je niet op. Wat is dan nog het effect op de gezondheid? Bewoners krijgen zo het idee dat ze in een levensgevaarlijk gebied wonen. Terwijl uit rapporten van de gezondheidsdiensten GGD blijkt dat mensen op het platteland langer en gezonder leven dan stedelingen.”

Gommers: „Van 20 van de in totaal 77 gevonden pesticiden ging het inderdaad om een heel laag gehalte. Maar die stof is wel ontegensprekelijk aanwezig. En daar gaat het ons om.”

Peeters: „In Nederland is het gebruik van pesticiden een hot item. Er is een enorme polarisatie tussen de boeren en de plattelandsbewoners. Dat wordt hierdoor alleen maar versterkt.”

Gommers: „Dat we hiermee de landbouw zouden stigmatiseren, vind ik een onterechte opmerking. We geven heel duidelijk drie categorieën aan: stoffen die komen van huishoudelijk gebruik, bijvoorbeeld uit textiel, meubels, mierenlokdoosjes; van diergeneeskundig gebruik, zoals vlooiendruppels van de hond of kat, en van de landbouw. Die laatste groep is wel het grootste: 61 procent van die 77 stoffen heeft alleen een erkenning voor landbouw.”

Dus de fruittelers en andere boeren in de omgeving van deze woningen in Buren zijn de belangrijkste bron?

Peeters: „Nou, ik heb alle gevonden stoffen even nagezocht en ik kom op minder dan de helft die alleen door de landbouw gebruikt worden. Het aantal dat specifiek door fruittelers wordt gebruikt, ligt nog lager. En dan wil het nog niet zeggen dat die direct uit de omgeving komen. Ze kunnen op allerlei manieren je huis binnenkomen: via de wind van percelen veel verder weg, via andere producten. Je kunt de boeren die fruit telen vlak bij die woningen in Buren daar niet allemaal verantwoordelijk voor houden.”

Gommers: „Pesticiden zijn zeker niet enige schadelijke stoffen in ons huis. Maar het is wat ons betreft wel de bedoeling dat blootstelling door pesticiden naar beneden gaat, ook voor de gezondheid van de fruitteler.”

Peeters: „De fruitteler zelf loopt de grootste

Jan Peeters (links), adviseur van fruittelers, en onderzoeker Geert Gommers gaan met elkaar in gesprek over pesticiden.

FOTO RAPHAËL DRENT

risico's, dat ben ik met je eens. Maar bij de huidige manier van voedsel produceren zijn bestrijdingsmiddelen nodig. De hoeveelheid kan omlaag, en daar werken we hard aan, maar daar hebben we wel tijd voor nodig. Al zullen we er nooit helemaal vanaf komen.”

Gommers: „Maar je kunt ook niet tegen plattelandsbewoners zeggen: het hoort erbij dat er constant pesticiden je huis binnenkomen. Ik denk dat het zonder kan. Dat gaat niet van het een op andere moment, dat besef ik heel goed. Want wij van Velt willen ook niet dat we voedsel dan maar gaan importeren. Wij willen pesticidevrije groente en fruit uit de eigen regio.”

Ik hoor mensen in mijn omgeving vaak zeggen dat biologisch zo duur is.

Peeters: „Het aantal mensen dat zegt overwegend biologische groente en fruit te kopen groeit, maar de verkoop gaat veel trager omhoog. Dat betekent dan dus dat ze minder groente en fruit eten. En dat is *shocking* voor de volksgezondheid.”

Gommers: „Wat jij nu vertelt kun jij niet op basis van gegevens staven. Bio groeit traag, maar gestaag. En je kan toch zeggen: tegen 2030 streven we naar een reductie van pesticiden met 70 procent en tegen 2040 gebruiken we ze helemaal niet meer.”

Is dat echt haalbaar, voldoende voedsel produceren zonder bestrijdingsmiddelen?

Peeters: „Je kunt rassen kweken die minder gevoelig zijn voor bepaalde ziekten en plagen,

Wie zitten er tegenover elkaar?

Geert Gommers (57) werd groot op het Vlaamse platteland, zijn ouders verbouwden zelf groente en fruit. Hij studeerde scheikunde en landbouwindustrieën aan de universiteit van Leuven en werkt sinds 1997 voor de Vereniging voor Ecologisch Leven en Tuinieren. Velt telt 21.000 leden, met onder andere afdelingen in Nijmegen en de Betuwe. In zijn vrije tijd teelt hij op ecologische wijze groenten en fruit, houdt kippen en wandelt en fietst graag.

De ouders van **Jan Peeters (62)** hadden een melkveehouderij. Hij studeerde tuinbouw aan de Wageningen Universiteit. Hij was mede-eigenaar van Fruitconsult, een adviesbureau voor ruim zevenhonderd fruittelers in binnen- en buitenland. Daar werkt hij nog als adviseur. Hij was een van de dragende krachten achter Proeftuin Randwijk, een proeflocatie die opgezet is door adviesorganisaties van fruittelers en de Wageningen Universiteit. In zijn vrije tijd sport en wandelt hij graag.

maar nooit voor allemaal. Bij aardappels heb je vier ziektes die overheersend zijn, bij fruitteelt dertig. Dat komt omdat die bomen er vijftien tot vijftig jaar staan. Zo'n systeem is gevoeliger voor ziekten dan als je steeds opnieuw begint."

Gommers: „Maar Jan, ik bespuit thuis mijn fruitbomen nooit en daar komen elk seizoen veel appels, peren en kersen aan. Is het dan niet te ver doorgesloten, dat je zo veel vraagt van een boom dat die niet op natuurlijke wijze zo'n hoeveelheid kan produceren die jij verwacht?"

Peeters: „Een belangrijke voorwaarde is dat fruit er piekfijn uit moet zien. De verwachting was dat de consument van biologisch gekweekt fruit accepteert dat die er soms minder mooi uitziet. Maar dat is niet zo."

Gommers: „Dat komt doordat gangbaar en bio vaak naast elkaar liggen in de winkel en dan kiezen mensen voor de goedkopere gangbare appel. Dat is een logische, menselijke reflex. Maar als je maar een soort aanbiedt, de bio-variant, dan is het makkelijk."

Nu wordt het een heel economisch verhaal. Even terug naar die mensen in Buren. Wat zou u tegen hen willen zeggen?

Peeters: „Met de huidige spuittechniek kunnen we drift, dus het verwaaien van de middelen naar de burens, voor 99 procent voorkomen. Verdamping van pesticiden is veel moeilijker, dat heb je niet in de hand. Dat slaat weer neer."

Gommers: „Die mensen in Buren willen dat er nu stappen worden gezet om die blootstelling te vermijden. Daarom heb ik ze geadvi-

seerd een dialoog te organiseren tussen bewoners en landbouwers."

Peeters: „Als dat wederzijds op een constructieve manier kan, dan is dat natuurlijk prima. En zulke gesprekken worden ook al gevoerd. Met als uitkomst bijvoorbeeld dat een teler ruim van tevoren een appje stuurt dat hij gaat spuiten."

Gommers: „De verdienste van dit slaapkameronderzoek is dat we het onzichtbare zichtbare hebben gemaakt. De vervolgstap kan nu zijn om te kijken welke middelen afkomstig zijn van de burens. In Knokke-Heist hebben we dat gedaan samen met de telers en daar zijn vervolgens allerlei teeltmaatregelen toegepast om minder pesticiden te gebruiken. De mensen in Buren willen dat ook graag. Ik denk dat openheid van de fruitsector naar hen toe, bijvoorbeeld Jan met telers uit de buurt, echt waardevol kan zijn."

Wat vind u daarvan om samen met telers en omwonenden in Buren om de tafel te gaan?

Peeters: „Ik vind dat prima. Het is alleen maar goed om te duiden wat een fruitteeler allemaal doet. En om te zien waar die nog stappen kan maken. Want als je dicht bij bewoning spuit, is het belangrijk dat je dat in harmonie doet."

Dus we hebben een afspraak?

Peeters: „Ik wil daar met alle liefde en plezier aan meewerken."

Gommers: „Dat is toch een mooie uitkomst van dit gesprek."

Wie is uw kerstengel?

Die vraag stelde De Gelderlander aan lezers. De redactie ging op bezoek en leverde een kerstpakket af.

Lilian Houkes met Sem, het zoontje van haar zus op de arm, links moeder Wilma en de stiefvader. FOTO PAUL RAPP

Lilian (28) zorgt voor de drie kinderen van haar zus Helen

Het was totaal onverwacht en niet te bevatten. Helen voelde zich niet lekker, ging even op bed liggen en overleed. Haar zus Lilian Houkes (28) heeft zich sindsdien gestort op de zorg van de drie kinderen van Helen.

Eigenlijk gaat het best goed met Lilian. „Natuurlijk mis ik Helen heel erg", zegt de 28-jarige Millingse. Maar ze klaagt niet.

2025 was voor de familie Houkes een jaar waarin het leven weer een beetje normaal moest worden. In 2024 gebeurde namelijk het onvoorstelbare: Helen overleed. Zomaar ineens.

Op een zomerse dinsdag voelde ze zich niet lekker en was even op bed gaan liggen.

Omdat ze vervolgens een paar uur niet reageerde op appjes en telefoontjes, besloot haar man Tom om poolshoogte te nemen. Thuis trof hij haar aan in bed. Koud: ze was al enige tijd overleden.

Iedereen is geschokt. Hoe moet dat nu met hun drie kinderen Noé, Sem en Mex, die dan 6, 4 en 0 jaar oud zijn? Zus Lilian neemt het op zich om het aan de oudste twee te vertellen.

Helen had haar kinderen verteld dat wanneer er een huisdier was overleden het een plekje op de maan hadden gekregen. Lilian: „Nu heeft mama ook een plekje op de maan, heb ik ze verteld." „Als Sem nu de maan ziet, zwaait hij", zegt Tom.

De 33-jarige Tom zegt dat het met hem eigenlijk wel goed gaat. „Je moet door,

hebt geen keus. De eerste twee weken na haar overlijden heb ik niets gedaan, daarna ben ik pas weer naar buiten gegaan."

Vader Tom is inmiddels weer goeddeels aan het werk en brengt zijn kinderen elke dag naar school. Voor de opvang na school, uitjes, logeerpartijtjes, kinderfeestjes en wat al niet meer krijgt hij hulp van zijn schoonouders en zijn eigen ouders, die daarvoor speciaal van Vlaardingen naar Millingen zijn verhuisd. Centraal in het gezin staat nu vooral ook Lilian, die naast haar kantoorbaan van 36 uur en taken als bestuurslid van SC Millingen een grote rol heeft in het gezin.

Ze haalt de kinderen vaak van school en opvang, brengt ze naar clubjes, verzorgt traktaties op school, vult broodtrommeltjes, regelt uitjes en kinderfeestjes. Meerdere keren per week eet ze samen met Tom en de kinderen, en vaak ook de grootouders. „Oppassen deed ik altijd al", vertelt Lilian, voor wie Helen niet alleen een zus was maar ook haar beste vriendin. Ze deelden alles. Met de kinderen gaat het goed, vertelt Tom. Net als met hem.

„We pakken de draad weer op", zegt moeder Wilma, die *De Gelderlander* een mooie mail schreef waarin ze haar bewondering uit voor haar dochter. Als Lilian het kerstpakket krijgt, moet ze een traantje wegpinken. „Ik deed altijd al veel", relativeert ze haar rol. Om dan toe te geven: „Natuurlijk nu wel iets meer." – *Eric Reijnen Rutten*

